

MÅL OG PRIORITERINGER FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2024

I. INNLEDNING

Prioriteringsrundskrivet for 2024 viderefører hovedlinjene i tilsvarende rundskriv for 2023. Riksadvokatens generelle mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen ligger i hovedsak fast. Som understreket i tidligere prioriteringsrundskriv bør de overordnede forventningene til og føringene for påtalemyndighetens virksomhet være stabile over tid.

De generelle målene for straffesaksbehandlingen er fortsatt høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Prioriteringsrundskrivet angir hvilke saker som skal gis forrang ved ressursknapphet, og omtaler riksadvokatens sentrale styringssignaler. Det har på vanlig måte vært dialog mellom riksadvokaten og politidirektøren om hvordan den vedtatte kriminalpolitikken skal omsettes i konkrete virkemidler.¹ Rundskrivet må sees i sammenheng med følgende politiske styringsdokumenter:

- [Prop. 1 S \(2023–2024\)](#), særlig s. 12–26 og s. 92–115
- [Innst. 6 S \(2023–2024\)](#)
- [Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev 20. desember 2023 til Den høyere påtalemyndighet](#)
- [Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev 23. desember 2023 til politiet](#)
- [Regjeringsplattformen for en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet 2021-2025 \(Hurdalsplattformen\)](#)

Regjeringen og departementet har i årets budsjettproposisjon og i tildelingsbrevet til Den høyere påtalemyndighet blant annet fremhevet organisert kriminalitet og kriminelle nettverk som viktige utfordringer og overordnede prioriteringer for straffesaksarbeidet. Dette saksfeltet bør vies nødvendig oppmerksomhet i 2024.²

Rundskrivet må sees i sammenheng med rundskriv nr. 3/2018 om kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv. ([kvalitetsrundskrivet](#)) og rundskriv nr. 3/2020 om statsadvokatenes fagledelse av politiet.³ Det vises også til riksadvokatens brev med nasjonale føringer for fagledelsen i 2024.⁴ Riksadvokaten nevner også at regjeringen i Prop. 1 S (2023–2024) la frem forslag om å bevilge midler til bedre kapasitet, kvalitet og kompetanse i straffesaksbehandlingen, herunder særlig til styrket fagledelse fra Den høyere påtalemyndighet.⁵ I 2024 vil riksadvokaten legge en plan for å videreutvikle statsadvokatenes fagledelsesvirksomhet.

¹ Rundskrivet er blant annet forelagt Politidirektoratet før utsendelse.

² [Prop. 1 S \(2023 – 2024\)](#) for Justis- og beredskapsdepartementet s. 25 og 96 og [Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet](#) 20. desember 2023.

³ Riksadvokatens [rundskriv nr. 3/2018](#).

⁴ [Riksadvokatens brev 29. september 2023](#) til de regionale statsadvokatembetene.

⁵ [Prop. 1 S \(2023–2024\)](#), s. 13 og s. 100–101.

II. MÅL FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN

1. Innledning

Straffesaksbehandlingens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom en rettssikker prosess. Dette er av vesentlig betydning for befolkningens trygghet og tillit til rettsstaten.⁶ Grunnleggende forutsetninger for å oppnå dette er at straffbare forhold blir avdekket og oppklart slik at gjerningspersonene kan stilles til ansvar. Målene er, som i fjor, førende for påtalemyndighetens virksomhet og skal søkes oppnådd gjennom oppmerksomhet mot effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet.

Etter riksadvokatens syn står videre følgende sentralt om en skal lykkes med å innfri forventningene til straffesaksbehandling:

- at politimesteren engasjerer seg i straffesaksbehandling og i kvalitetssikringen av den, herunder i påtalemyndighetens legalitetskontroll
- en tilgjengelig påtalefaglig og politifaglig etterforsningsledelse⁷
- at påtalemyndigheten og politiet har oppmerksomhet rettet mot kvalitetsmarkørene⁸
- rett kompetanse på ulike nivåer, læring og evaluering, god porteføljestyring og forsvarlig restanseprofil
- målrettet fagledelse fra statsadvokatene⁹

En velfungerende straffesakskjede krever god samhandling og informasjonsutveksling mellom aktørene. Gjennom enkeltsaksbehandling vil påtalemyndigheten få kunnskap som kan være relevant for politiets forebyggende arbeid. Påtalemyndigheten bør søke å bidra med slike erfaringer til bruk for de ulike forebyggende tiltakene som iverksettes i politiet.¹⁰ Dette gjelder for eksempel i saker der barn og unge begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet. Regjeringen har rettet oppmerksomhet mot forebygging av ungdomskriminalitet og innsats mot rekruttering av unge til kriminelle gjengmiljøer. Gode resultater på dette saksområdet forutsetter et bredt samarbeid mellom politiet og påtalemyndigheten, samt på tvers av sektorer.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen krever at politiet identifiserer saker som kan relateres til *sammensatte trusler*. Slike saker må behandles effektivt, og politiet og påtalemyndigheten må sørge for god informasjonsutveksling med Politiets sikkerhetstjeneste.¹¹

⁶ Justis- og beredskapsdepartementets overordnede mål for justissektoren i 2024 er sterke og trygge lokalsamfunn over hele landet, rettssikkerhet, trygghet i samfunnet, godt og tilgjengelig lovverk, kontrollert og bærekraftig innvandring, lav kriminalitet og godt forvaltede polarområder, jf. [Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet](#) 20. desember 2023.

⁷ [Riksadvokatens brev 16. september 2021](#) Riksadvokatens forventninger til rollen som påtalefaglig etterforsningsleder.

⁸ [Kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 3.

⁹ [Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020](#).

¹⁰ [I forkant av kriminaliteten. Forebygging som politiets hovedstrategi \(2021–2025\)](#).

¹¹ [I Meld. St. 10 \(2021–2022\), s. 15](#) er sammensatte trusler definert slik: "Sammensatte trusler er en betegnelse på strategier for konkurranse og konfrontasjon under terskelen for direkte væpnet konflikt som kan kombinere diplomatiske, informasjonsmessige, militære, økonomiske og finansielle, etterretningsmessige og juridiske

Politiet har i dag stor oppmerksomhet mot grenseforvaltning som bidrag til kriminalitetsbekjempelse. I denne sammenheng er grense- og identitetskontroll viktige tiltak. Påtalemyndigheten må understøtte denne prioriteringen, blant annet ved å sørge for at korrekte personalia benyttes ved påtalevedtak og i domsslutninger.

Riksadvokaten minner om at enkelte saker som ikke er omfattet av riksadvokatens prioriteringer (jf. pkt. III), kan ha et underliggende faktum som innebærer *risiko* for prioriterte lovbrudd. Dette gjelder for eksempel i saker om vold eller trusler mellom nærstående, eller der denne type krenkelser er utløst av alvorlig psykisk sykdom.¹² I slike saker må påtalemyndigheten ha god samhandling med politidistriktets dedikerte personell for risikohåndtering.

2. Høy oppklaring

Det er et mål at politiets etterforskning skal føre til oppklaring, se nærmere [kvalitetsrundskriv](#)et pkt. 4.3.1. Høy oppklaring er spesielt viktig for de prioriterte sakene (jf. pkt. III), som skal søkes oppklart så langt råd er.

Den samlede oppklaringsprosenten er redusert siden 2015, og var 42,3 i 2023. Årsakene til den negative utviklingen antas å være sammensatt og variere innen de ulike kriminalitetstypene. Politidistriktene må nøye følge utviklingen i eget distrikt. Videre må distriktene søke å finne forklaringer på utviklingen og egnede tiltak som kan sikre høyere oppklaring, særlig for de prioriterte saksområdene.

3. Kort saksbehandlingstid

Om saksbehandlingstid og behovet for notoritet om tidsbruken, se [kvalitetsrundskriv](#)et pkt. 4.6. Riksadvokaten understreker viktigheten av fortsatt fremdrift etter sakens innledning og overføring fra Felles straffesaksinntak (FSI) til andre etterforskningsenheter.

Spørsmålet om påtale skal avgjøres så snart saken er tilstrekkelig opplyst, og innen rimelig tid etter at noen er å anse som mistenkt. Dersom *en mistenkt var under 18 år på handlingstiden*, er som utgangspunkt fristen for påtaleavgjørelse seks uker.¹³ Selv om saksbehandlingstid måles ved påtaleavgjørelse, må den samlede saksbehandlingstiden tas i betraktning. Påtalevedtak må derfor følges opp raskt. Politidistriktene må ha gode rutiner for dette, og tiltalebeslutninger skal sendes til domstolene uten opphold. Påtalemyndigheten må medvirke til at ilagte straffereaksjoner fullbyrdes raskt. Dette er særlig viktig overfor unge lovbrøyttere.

For Den høyere påtalemyndighet gjelder i tillegg følgende resultatkrav:

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtale- og klagesaker skal ikke overstige 30 dager, og 90 prosent av påtale- og klagesakene skal være avgjort innen dette tidsrommet.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra saken ble mottatt fra politiet.

virkemidler for å nå strategiske målsettinger. Virkemiddelbruken er gjerne distribuert bredt, er langsiktig i sin tilnærming og kombinerer åpne, fordekte og skjulte metoder."

¹² Se blant annet Nasjonal instruks for risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold av 8. november 2022 (unntatt offentlighet).

¹³ [Straffeprosessloven § 249](#).

Påtalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom særlige omstendigheter gjør det nødvendig.

Saksbehandlingstiden fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet for alvorlig integritetskrenkende kriminalitet skal gjennomgående søkes redusert. Statsadvokatene forventes å følge utviklingen i saksbehandlingstiden på disse saksfeltene nøye. Det må tilstrebes en formålsstyrt avgrensning av etterforskingen, herunder ved bruk av etterforskningsplaner, for å redusere tidsbruken i sakene. Påtalemyndigheten må tidlig vurdere tilskjæring av etterforskingen, særlig ved internetrelaterte overgrep.¹⁴ Tilrettelagte avhør skal tas til rett tid, og det skal være god fremdrift i alle saker hvor barn er fornærmet, også etter at tilrettelagte avhør er gjennomført.

Det skal for øvrig tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene (jf. pkt. III), i saker med varetektsfengsling, i saker om opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, og i saker om prøveløslatelse fra forvaring.¹⁵

Få restanser er sentralt for å nå målet om kort saksbehandlingstid. Restanseporteføljer, både på distriktsnivå og for den enkelte påtalejurist, bør ikke ha for stort volum, overvekt av for mange gamle saker, for mange alvorlige saker eller saker som kun krever mindre arbeid for å ferdigstilles. Tilpasset oppfølging og styring av porteføljene er en forutsetning for god måloppnåelse.

Påtalemyndigheten må i sin saksforberedelse – gjennom samarbeid og åpen dialog med forsvarer og bistandsadvokat før saken sendes domstolene for berømmelse, og i tiden mellom tiltalebeslutning og hovedforhandling – løpende bidra til at straffesaksavviklingen i domstolene er rettssikker og effektiv.¹⁶

4. Adekvat reaksjon

Adekvate strafferettslige reaksjoner er en forutsetning for at strafforfølgningen skal virke preventivt og bidra til redusert kriminalitet. Påtalemyndigheten har et særlig ansvar for å bidra til riktige straffer gjennom påtalevedtak og straffepåstander for domstolene, og må til enhver tid besitte oppdatert kunnskap om straffutmålingspraksis.

Påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av alternative reaksjonsformer i tråd med lovgivers intensjoner. Der mistenkte er mellom 15 og 18 år, bør en tidlig søke å opplyse saken med sikte på å vurdere om det kan være aktuelt å reagere med *ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging*.

Antallet straffesaker som overføres til *megling i konfliktrådet* bør økes. Påtalemyndigheten skal nøye vurdere om en sak er egnet for overføring til megling i konfliktråd.¹⁷

Besøksforbud bør brukes i flere saker, både ved mishandling i nære relasjoner og i andre saker.¹⁸ Vurderingen av besøksforbud må tas raskt, og avgjørelsen av om det skal

¹⁴ [Effektivisering av domstolsbehandlingen av større straffesaker](#) (2018), jf. [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.2.2.

¹⁵ Straffeloven § 65 annet ledd, jf. [rundskriv nr. 2/2020](#) pkt. 10.4.

¹⁶ [Brev 10. juni 2022 vedlagt rapporten om bedre og mer effektiv straffesaksbehandling i domstolene \(Jahre 2\)](#).

¹⁷ [Riksadvokatens brev 17. august 2021 Flere saker til konfliktrådet](#) – utredning fra arbeidsgruppe nedsatt av Sekretariatet for konfliktrådene.

¹⁸ [Riksadvokatens brev 26. juni 2019 om evaluering av besøksforbud](#).

gjennomføres forutgående avhør av mistenkte, skal være gjennomtenkt og begrunnet i den enkelte sak. Politidistriktet må sørge for å ha gode rutiner for håndtering av begjæringer om og oppfølging av besøksforbud, herunder må påtalemyndigheten umiddelbart varsles når det innkommer melding om mulig brudd på besøksforbud. Brudd på besøksforbud skal følges opp med en rask og adekvat reaksjon. Påtalemyndigheten må vurdere separat pådømmelse av brudd på besøksforbud uten å avvente hovedforhandling i hovedsaken.¹⁹

Påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av *kontaktforbud, herunder med elektronisk kontroll* (omvendt voldsalarm) i saker hvor dette er hensiktsmessig.²⁰ Dersom det tidligere er ilagt *besøksforbud* som er brutt ved at vedkommende har oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den forbudet skulle beskytte, skal dette normalt føre til at det i påfølgende straffesak nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll.²¹

Politiet og påtalemyndigheten har begrenset kapasitet til å håndheve de mange straffebestemmelsene i spesiallovgivningen. Påtalemyndigheten må derfor i aktuelle saker vurdere å bruke den mulighet som følger av *straffeprosessloven § 71 c* til å henlegge saken og overføre den til forvaltningen hvis saken kan medføre administrativ sanksjon. Slik økning tjener flere formål, både bedre og mer effektiv håndheving, men også mindre bruk av straff. Det vises til [riksadvokatens retningslinjer 23. mars 2022 om anvendelsen av straffeprosessloven § 71c](#).

Straffansvar kan som kjent ikke gjøres gjeldende overfor den som er utilregnelig etter straffeloven § 20 annet ledd bokstav a til c. Der vilkårene etter straffeloven § 62 første eller annet ledd er oppfylt, kan utilregnelige lovbrutere imidlertid dømmes til *særreaksjon* i form av enten tvungent psykisk helsevern (straffeloven § 62) eller tvungen omsorg (straffeloven § 63).

Politiet og påtalemyndigheten må være oppmerksomme på lovbruterens (u)tilregnelighet, også ved mindre graverende og mer ordinære lovbrudd. Videre må påtalemyndigheten nøye vurdere om risikoen for fremtidige lovbrudd tilsier at det er nødvendig å beskytte samfunnet gjennom dom på særreaksjon. Veiledning og direktiver for praktiseringen er gitt i [rundskriv nr. 2/2020](#). Utilregnelighetsregler og særreaksjoner. Det minnes også om at påtalemyndigheten må følge opp sin varslingsplikt overfor helsevesenet, jf. blant annet nevnte rundskriv pkt. 5.1.

Riksadvokaten understreker det kriminalpolitiske målet om at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. *Inndragning* av utbytte fra straffbare handlinger skal stå sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet, se [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.4.10. Politiet og statsadvokatene skal ha høy bevissthet om pengesporsetterforskning og sikring av verdier allerede ved sakens innledende fase med sikte på *inndragning/erstatning* i aktuelle sakstyper.²²

III. PRIORITERING VED IVERKSETTELSE OG GJENNOMFØRING AV ETTERFORSKING, PÅTALEBEHANDLING OG IRETTEFØRING

1. Innledning

Det er i utgangspunktet ikke rom for å nedprioritere saker som omfattes av riksadvokatens prioriteringer. Alle saker i politidistriktet som faller innenfor disse, skal gis forrang ved knapphet

¹⁹ [Rundskriv nr. 2/2019](#).

²⁰ [Rundskriv nr. 2/2019](#).

²¹ [Rundskriv nr. 2/2023](#) pkt. 3.

²² [Økokrims Veileder til effektiv inndragning](#) (revidert mai 2021) er et nyttig verktøy.

på ressurser uavhengig av hvilken enhet som er tildelt etterforsknings- og påtaleansvaret. Det påligger politimesteren å sørge for en ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis forrang og nødvendig oppfølging.²³

Ved presserende ressursknapphet gjelder følgende veiledende kriterier:

- Lovbruddets alvor står sentralt ved prioriteringer. Både strafferamme og straffutmålingspraksis vil samlet avspeile alvorlighetsgraden.
- Alvorlige lovbrudd hvor det er fare for nye straffbare handlinger som truer liv og helse bør prioriteres høyere enn tilsvarende lovbrudd uten slikt farepotensial.
- Saker med varetektsfengsling må prioriteres høyere enn tilsvarende lovbrudd uten fengsling.
- I saker hvor det tidlig i etterforskningen fremstår klart at saken ikke har oppklaringspotensiale, må straffeforfølgningen vurderes avsluttet så tidlig som mulig for å frigjøre ressurser til andre prioriterte saker. Det innskjerpes at dette forutsetter en samvittighetsfull påtale- og politifaglig vurdering. De kriterier som angis i [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.1.2 om positive plikter etter EMK til effektiv etterforskning og straffeforfølgning, kan ikke tilsidesettes.

Riksadvokatens prioriteringer gjelder primært de alvorlige overtredelsene. Etter omstendighetene kan det være grunn til å prioritere også lovbrudd som isolert sett ikke framstår som alvorlige, dersom skadefølgene av overtredelsene samlet sett er av en slik karakter. For eksempel kan det være tilfellet ved kriminalitet rettet mot datasystemer og nettverk, eller lovbrudd der teknologi utgjør en sentral komponent. Slike lovbrudd øker raskt i takt med den teknologiske utviklingen og utgjør massekriminalitet med sterkt uheldig innvirkning på samfunnet. Som det fremgår nedenfor har riksadvokaten på dette saksfeltet prioritert hurtig iverksettelse av etterforskning, sporsikring og informasjonsdeling.

2. Sentrale prioriteringer

Etterforskning av følgende sakstyper er prioritert av riksadvokaten i 2024:

Drap og volds- og seksuallovbrudd som kan medføre fengsel i mer enn 6 år skal prioriteres. Det bør normalt ikke tas hensyn til forhøyelse av strafferammen som følge av konkurrans (straffeloven § 79 bokstav a), men dette stiller seg ofte annerledes ved gjentakelse (§ 79 bokstav b). Forhøyet strafferamme etter straffeloven § 79 bokstav c skal legges til grunn hvis handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe.

Ildspåsettelse som setter liv og helse i fare, skal prioriteres. Man må være oppmerksom på at branner kan ha tilknytning til, eller er påsatt for å skjule spor av, annen alvorlig kriminalitet.²⁴

Alle *overtredelser av straffeloven § 282* er prioritert. Kjernen i anvendelsesområdet for straffeloven § 282 er den vedvarende og gjentakende mishandlingen. Det er sentralt om handlingene samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et

²³ [Kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.1.2.

²⁴ Tekst falt ut ved en inkurie. Tilføyd 26. februar 2024.

"regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold.²⁵ Dette er vanskelig å avgjøre i initialfasen, og det må løpende vurderes om det aktuelle forhold rammes av bestemmelsen, og om ytterligere etterforskning er egnet til å avklare dette, eller om handlingene rammes som enkeltstående overtredelser av andre straffebud om kroppskrenkelser, trusler mv., som ikke uten videre er like høyt prioritert.

Uavhengig av subsumsjon er saker om *alvorlig vold mot barn og andre særlig sårbare fornærmede* omfattet av riksadvokatens prioriteringer. Dette innebærer at også straffeloven §§ 272 og 273 kan omfattes for denne gruppen.

Ved mistanke om *alvorlig vold mot små barn*, må den viktige initialfasen gis nødvendig prioritet.²⁶ Alle muligheter for avklaring av årsaks- og ansvarsforhold skal som hovedregel være utprøvd før en slik sak eventuelt henlegges. Kripos har svært god ekspertise på området, og i saker om vold mot små barn som blir alvorlig skadet, forventes å få varige mén eller dør, skal Kripos varsles og konsulteres allerede ved de innledende undersøkelser. Også i andre saker om vold mot små barn skal det så tidlig som mulig i etterforskningen – og fortløpende – vurderes nøye om det skal anmodes om bistand fra Kripos. Det vil i slike saker gjennomgående være behov for å innhente uttalelse fra medisinsk sakkyndige, se [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.2.4. I en situasjon hvor det fortsatt pågår krevende faglige diskusjoner i det medisinske miljøet, er det viktig at påtalemyndigheten sørger for en særlig grundig etterforskning.²⁷

Organisert kriminalitet, herunder menneskehandel, alvorlig narkotikavirksomhet, illegal våpenhandel og annen profittmotivert kriminalitet, utgjør alvorlige trusler for enkeltpersoner og samfunnet. Enkelte straffesaker viser at Norge brukes som et transitland for transport av narkotika. Dette er bekymringsfullt og kan tyde på at etablerte internasjonale kriminelle nettverk får fotfeste i Norge.²⁸ Politiets innsats må særlig rettes mot bakmannsapparatet, og etterforskningen må belyse det organiserte elementet i den kriminelle aktiviteten. Riksadvokaten understreker videre at politiet og påtalemyndigheten må vurdere å benytte internasjonalt rettslig samarbeid i slike saker.²⁹

Kriminelle nettverk og gjenger representerer en betydelig utfordring, blant annet gjennom rekruttering av unge personer til kriminelle miljøer. Ved integritetskrenkelser og andre lovbrudd bidrar disse miljøene til å skape utrygghet i befolkningen og lokalsamfunnet.³⁰ Samtidig representerer de kriminelle nettverkene en uensartet persongruppe. Det dreier seg dels om tunge multikriminelle aktører, dels om rotløs ungdom på terskelen til en kriminell løpebane.³¹ Særlig nøkkelpersoner som begår alvorlig kriminalitet, skal møtes med kontant strafforfølgning og tilstrekkelig strenge straffepåstander.

²⁵ Jf. blant annet [HR-2019-621-A](#) avsnitt 18, [HR-2019-1936-U](#) og [HR-2019-1787-A](#).

²⁶ Alle som arbeider med fagfeltet må kjenne innholdet i rapporten [Alvorlig vold mot små barn](#), Kripos (2019). Jf. også [Prop. 36 S \(2023–2024\)](#) Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

²⁷ Jf. [riksadvokatens brev 25. oktober 2021](#).

²⁸ Ref. også EU-kommisjonens veikart for bekjempelse av narkotikavirksomhet og organisert kriminalitet av 18.10.2023 som beskriver en kriminalitetsutvikling der narkotikahandel utgjør en av de største sikkerhetstruslene i EU. Ett av tiltakene i denne rapporten er å opprette en ny europeisk havneallianse for å øke havnenes motstandskraft mot kriminell infiltrasjon ved å styrke arbeidet til tollmyndigheter, retts håndhevelse, og offentlige og private aktører i havnene i hele EU. En slik allianse kan få betydning for i hvilken grad norske havner blir attraktive for denne type kriminalitet.

²⁹ [Politiets trusselvurdering 2023](#) s. 13–14.

³⁰ [Politiets trusselvurdering 2023](#) s. 21 flg.

³¹ [Meld.St.34 \(2020–2021\)](#) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet.

Politiets reaktive innsats på dette området må rettes mot de kriminelle nettverkene som til enhver tid utgjør størst trussel mot samfunnet, og det må ved prioriteringer på feltet ses hen til trusselbildet, nasjonale føringer og den støtten som gis gjennom Samordningsorganet.³² I tillegg gis følgende overordnede kriterier for prioritering av straffesaker som kan knyttes til kriminelle nettverk i Norge:

- Straffesaker som omhandler gjentakende bruk av grov vold, trusler og annen alvorlig integritetskretnkende kriminalitet. I tillegg til at dette i stor grad vedrører sakstyper som gis generell prioritet, må en vektlegge at voldelige nettverk påvirker den alminnelige trygghetsfølelsen i det offentlige rom. Politiets reaktive innsats på dette området er således et sentralt tiltak for å gjenopprette trygghetsfølelsen.
- Straffesaker som innbefatter infiltrasjon og utnyttelse av offentlige og private virksomheter. Slike handlinger svekker tilliten til legale virksomheter, støtteordninger og grunnleggende samfunnsstrukturer. Reaktiv innsats er et sentralt tiltak for å gjenopprette den nødvendige tillit.
- Straffesaker som knyttes til kriminelle nettverk som tilrettelegger for andre aktørers kriminelle måloppnåelse, herunder hvitvaskingsaktører som spesialiserer seg på å håndtere utbytte fra andres kriminelle virksomhet.³³

Etterforskningen på feltet krever samarbeid mellom politidistriktene og med særorganer, samt andre relevante aktører, som for eksempel Tolletaten. Ressurskrevende innsats mot organiserte kriminelle nettverk kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og at saksbehandlingstiden øker i andre saker i et politidistrikt.

En effektiv bekjempelse av den profittmotiverte kriminaliteten krever at politiet og påtalemyndigheten straffefølger *hvitvasking* av utbytte. En vellykket innsats på dette området gjør det vanskeligere for kriminelle å nyte godt av utbyttet, og det blir mindre attraktivt å begå primærlovbruddet. Etterforskning av profittmotivert kriminalitet skal derfor som utgangspunkt omfatte eventuelle *heleri/hvitvaskingshandlinger* i tillegg til primærlovbruddene. I riksadvokatens retningslinjer om heleri, hvitvaskings- og selvvaskingssaker er det etter omstendighetene gitt adgang til å avgrense etterforskningen til kun å gjelde hvitvasking/heleri uten å forfølge primærlovbruddene.³⁴ Ved etterforskningen av hvitvaskingssaker bør det undersøkes om Økokrim har relevant informasjon.³⁵

Alvorlig IT-kriminalitet, herunder kriminelle handlinger rettet mot datasystemer og nettverk (for eksempel dataangrep/-innbrudd, blokkering av internettjenester eller løsepengevirus) og kriminalitet der teknologi/datasystemer utgjør en vesentlig eller sentral komponent (for eksempel internettrelaterte seksuelle overgrep, ID-tyverier og nettbedragerier) er stadig økende og setter politiets evne til effektiv kriminalitetsbekjempelse på prøve. Innsatsen på dette området må fortsatt intensiveres.

I saker som gjelder IT-kriminalitet er det avgjørende at påtalemyndigheten sørger for rask iverksettelse av etterforskning og sporsikring. For å motvirke at spor går tapt må en i denne fasen prioritere innhenting og deling av informasjon med relevante nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere, herunder Kripos, Økokrim og næringslivet. Dette er nødvendig for at en skal kunne koordinere og prioritere etterforskingstiltak på tvers av

³² Se blant annet [Prop. 1 S \(2023–2024\)](#) s. 96.

³³ [Politiets trusselvurdering 2023](#), pkt. 2.1.

³⁴ [Riksadvokatens brev 11. september 2018 kap. 5.](#)

³⁵ [Instruks om politiets bruk av informasjon fra Økokrim, EFE](#) (2017).

politidistrikt og landegrenser, og en vil kunne bidra til å avverge og forebygge ytterligere kriminalitet. Internasjonalt rettslig samarbeid står sentralt også ved bekjempelsen av slike lovbrudd. Ved *sammensatte trusler*, eller der sentrale samfunnsinstitusjoner blir utsatt for dataangrep, må det også legges til rette for samarbeid med Politiets sikkerhetstjeneste.³⁶ Ressurskrevende innsats på dette feltet kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og at saksbehandlingstiden øker i andre saker.

Arbeidslivskriminalitet omfatter ulike former for profittmotivert kriminalitet i arbeidslivet. Slike lovbrudd utgjør en alvorlig trussel mot arbeidstakeres arbeidsvilkår og rettigheter, samt tilliten til offentlige og private virksomheter, norske myndigheter og velferdsstaten. Fenomenet omfatter en lang rekke ulike sakstyper som må ses i sammenheng, og er gjerne utført organisert i kriminelle nettverk. Riksadvokaten understreker viktigheten av en målrettet innsats.³⁷ Det skal rettes oppmerksomhet mot ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft, menneskehandel, tvangsarbeid, systematisk misbruk av skatte- og trygdeordninger. Utnyttelse til farlig arbeid, alvorlige arbeidsmiljølovbrudd og arbeidsulykker må også gis oppmerksomhet.

Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere arbeidslivskriminalitet av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningsporet. Gode resultater krever oppmerksomhet om fenomenet i arbeidet med andre saker, samt et tett samarbeid på tvers av politidistrikter og med særorganer, offentlige kontrollorganer og næringslivet. Det minnes om at norske myndigheter er forpliktet til å ivareta ofrene for *menneskehandel*, og at mistenkte i saker om arbeidslivskriminalitet etter omstendighetene selv kan være offer for menneskehandel eller tvunget til annen kriminalitet. Europarådets menneskehandelskonvensjon artikkel 26 pålegger statene å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir utsatt for straffeforfølgning.³⁸

Bekjempelse av *alvorlig miljøkriminalitet* skal prioriteres, herunder naturkriminalitet, forurensningskriminalitet og kulturmiljøkriminalitet. Miljøkriminaliteten anses alvorlig når den kan medføre betydelig skade på naturmangfold, klima eller menneskers helse, herunder hvis skaden har stort omfang, er uopprettelig, berører truet natur eller den samlede belastningen av overtredelser kan medføre betydelig skade. Også alvorlig dyrevelferdskriminalitet og fiskeri- og havbrukskriminalitet omfattes av riksadvokatens prioriteringer. Politiet og påtalemyndigheten må ha særlig oppmerksomhet mot et aktivt internasjonalt rettslig samarbeid i bekjempelsen av alvorlig miljøkriminalitet.

Med *alvorlige trafikklovbrudd* menes blant annet dødsulykker, ulykker med betydelig personskaade og særlig risikofylt trafikkatferd, herunder de grovere fartsovertredelser der hastigheten alene innebærer en betydelig fare, samt ruspåvirket kjøring som gir fengselsstraff.³⁹ For å bidra til oppklaring av trafikklovbrudd som omfattes av riksadvokatens prioriteringer, understrekes viktigheten av at politiets åstedsarbeid utføres av kvalifisert personell. I saker som

³⁶ [Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2007.](#)

³⁷ Jf. blant annet [Handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet 1. oktober 2022](#), [Handlingsplan mot sosial dumping i transportsektoren 25. oktober 2022](#) og Politiets trusselvurdering 2023.

³⁸ [Rudolf Christoffersen, "Har ofre for menneskehandel rett til å slippe straffeforfølgning for straffbare handlinger de har begått som ledd i utnyttelsen?"](#) i festskrift til Tor-Aksel Busch (2019) side 127 flg.

Se også EMDs avgjørelse 16. februar 2021 (endelig 5. juli 2021) V.C.L. and A.N. v. UK, særlig avsnitt 156–162.

³⁹ [Nasjonal tiltaksplan for trafiksikkerhet på veg 2022–2025](#), [Politiets tilstandsanalyse for 2023 Trafiksikkerhetsarbeid.](#)

har medført dødsulykke, skal politiet regelmessig begjære obduksjon.⁴⁰ Riksadvokaten minner også om adgangen til å inndra kjøretøy, eller et beløp som svarer til kjøretøyets verdi etter straffeloven § 69, særlig ved grove eller gjentatte trafikklovbrudd som setter andre personers liv eller helse i fare.

Hatkriminalitet rammer demokratiske verdier og undergraver trygghetsfølelsen i samfunnet. Det skal fortsatt rettes særskilt oppmerksomhet mot straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, etniske opprinnelse, religion eller livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne. Det samme gjelder trusler og andre straffbare ytringer rettet mot personer i egenskap av deres rolle som politikere eller samfunnsdebattanter. Slike lovbrudd har alvorlige negative konsekvenser, ikke bare for den enkelte, men også for den frie meningsdannelse og det politiske liv.⁴¹

Påtalemyndigheten skal bidra til å sikre en fri og uavhengig presse ved å sørge for adekvat etterforskning og nedleggelse av tilstrekkelig strenge påstander for domstolene ved *trusler eller vold mot representanter for pressen*. I et demokratisk samfunn er dette av grunnleggende betydning.

Saker om *trusler og vold mot dommere og andre aktører i rettsvesenet* er alvorlige ikke bare for de berørte aktørene og deres familier, men også fordi en negativ utvikling her kan rokke ved rettsstatens fundament. Også enkelte andre yrkesgrupper, blant annet NAV-ansatte, ansatte i kriminalomsorgen, helsepersonell og tilsatte i skolene, kan være særskilt utsatte. Lovbrudd rettet mot slike grupper kan kreve særskilt prioritering.

3. Regionale og lokale prioriteringer

Den alt overveiende del av den anmeldte kriminaliteten faller utenfor riksadvokatens sentrale prioriteringer, og statsadvokatene og politimestrene må derfor ta stilling til prioriteringen av disse straffesakene. Det er rom for lokal prioritering, hvor det må foretas en sammensatt vurdering med utgangspunkt i kriminalitetssituasjonen i politidistriktet og dens virkninger. Politidistriktene kan – i en avgrenset periode – nedprioritere enkelte lovbruddskategorier, ikke minst dersom distriktet står overfor alvorlige kriminalitetsutfordringer som krever betydelig ressursuttak. Føringerne gitt i [rundskriv nr. 3/2016](#) om kapasitetshenleggelse skal følges. Det bør tilsiktes en viss dynamikk i prioriteringene, slik at intet kriminalitetsområde over tid blir oversett. Om prioriteringer for øvrig vises til [kvalitetsrundskrivet](#) pkt. 4.1.1.

Jørn Sigurd Maurud
(sign.)

Sarah Rytterager
statsadvokat
(sign.)

⁴⁰ [Riksadvokatens publikasjoner nr. 4/2015](#). Politiet har plikt etter obduksjonslova § 7 a første ledd til å begjære obduksjon av trafikkdrepte dersom påtalemyndigheten ikke har begjært rettsmedisinsk obduksjon.

⁴¹ [Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer – 2016–2020](#), [Politiets trusselvurdering 2023 s. 20 flg.](#)